

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการเรียนรู้จากการท่องเที่ยวทัศนศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวัดศรีบัวบาน จังหวัดลำพูน จำนวน 19 คนเป็นนักเรียนชาย 6 คน และนักเรียนหญิง 13 คน ที่เดินทางไปท่องเที่ยวทัศนศึกษาจังหวัดประจวบคีรีขันธ์กับคณะครู และนักเรียนในจังหวัดลำพูน ระหว่างวันที่ 17 ธันวาคม 2545 ถึง วันที่ 21 ธันวาคม 2545 โดยรถไฟ และรถยนต์

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเป็นผู้เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตัวเอง และมีผู้ช่วยนักวิจัย ช่วยในการเก็บข้อมูลอีก 2 คน โดยร่วมเดินทางไปท่องเที่ยวทัศนศึกษากับนักเรียน และผู้วิจัยได้เข้าไปร่วมทำกิจกรรมสอนภาษาอังกฤษให้กับนักเรียนที่โรงเรียนวัดศรีบัวบาน ก่อนการเดินทางไปท่องเที่ยวทัศนศึกษา เป็นระยะเวลา 6 สัปดาห์ และหลังจากการท่องเที่ยวทัศนศึกษา ผู้วิจัยได้เข้าไปเก็บข้อมูล โดยการให้นักเรียนเขียนบรรยายความรู้เกี่ยวกับสถานที่และจังหวัดที่ได้ไปท่องเที่ยว รวมทั้งให้นักเรียนจัดนิทรรศการ และอภิปรายร่วมกันถึงสิ่งที่ได้รับจากการท่องเที่ยวทัศนศึกษาในครั้งนี้ รวมระยะเวลาในการเก็บข้อมูลประมาณ 8 สัปดาห์

สรุปผลการวิจัย

1. นักเรียนเกิดแรงจูงใจที่จะเรียนรู้ และเรียนรู้อย่างสนุกสนาน เพลิดเพลิน

เกิดกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ทั้งก่อนการเดินทางท่องเที่ยวทัศนศึกษา ระหว่างการเดินทางท่องเที่ยวทัศนศึกษา และหลังการเดินทางท่องเที่ยวทัศนศึกษา ดังนี้

1.1 นักเรียนทุกคนตื่นเต้นดีใจมาก เมื่อทราบว่าจะไปท่องเที่ยวทัศนศึกษาต่างจังหวัดกับเพื่อน ๆ โดยทางรถไฟและรถยนต์ เพราะนักเรียนส่วนใหญ่ไม่เคยขึ้นรถไฟ และไม่เคยไปเที่ยวทะเล

1.2 นักเรียนมีการเรียนรู้ในการวางแผนการเดินทางท่องเที่ยวทัศนศึกษา และเรียนรู้การเตรียมความพร้อมในการเดินทาง เช่น เรียนรู้การออมเงินเพื่อเป็นค่าใช้จ่าย การเตรียมสิ่งของเครื่องใช้ที่จำเป็นระหว่างการเดินทางท่องเที่ยวทัศนศึกษา ตลอดจนเรียนรู้ที่จะสร้างกฎเกณฑ์ และข้อตกลงเพื่อใช้ร่วมกันในการเดินทาง

1.3 นักเรียนเกิดแรงจูงใจที่จะค้นคว้าหาความรู้เกี่ยวกับสถานที่ ๆ จะไปท่องเที่ยว

ทัศนศึกษาทั้งจากครู และจากหนังสือตำรา

1.4 นักเรียนมีการเรียนรู้จากประสบการณ์จริงระหว่างการเดินทางโดยรถไฟ รถโดยสารประจำทางแบบเหมาลำ และจากการท่องเที่ยวสถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ อาทิ อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา (เขาวัง) จังหวัดเพชรบุรี อ่าวมะนาว อุทยานวิทยาศาสตร์ ภู ห้วยกอ และอุทยานแห่งชาติห้วยยาง จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ และจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

1.5 นักเรียนเกิดการเรียนรู้ วิธีการสร้างองค์ความรู้ การสื่อสารความรู้ ความคิด ความรู้สึกที่ได้จากการท่องเที่ยวทัศนศึกษา โดยการสนทนา และถ่ายทอดออกมาในรูปของการจัดนิทรรศการจากประสบการณ์การท่องเที่ยวทัศนศึกษา เพื่อเสนอแก่นักเรียนในโรงเรียน วัดศรีบัวบาน และชุมชน

1.6 นักเรียนมีความรู้เกี่ยวกับจังหวัดและสถานที่ ๆ ได้ไปท่องเที่ยวทัศนศึกษาเพิ่มขึ้นจากผลการเปรียบเทียบความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวจากการท่องเที่ยวทัศนศึกษาจากแบบสอบถามก่อน และหลังการท่องเที่ยวทัศนศึกษา นักเรียนมีความรู้เกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น และจากการมีประสบการณ์จริง และได้สัมผัสบรรยากาศจากสถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ นักเรียนสามารถเขียนข้อมูลความรู้เพิ่มมากขึ้น และยังสามารถบรรยายภาพเหตุการณ์ต่าง ๆ ด้วยความรู้สึก และความคิดเห็นได้อย่างชัดเจน แสดงว่านักเรียนเกิดทั้งความรู้ ทักษะและทัศนคติ ตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา

1.7 นักเรียนมีความสนใจที่จะเรียนรู้จากแหล่งท่องเที่ยวทัศนศึกษา และมีวิธีการเรียนรู้ที่หลากหลาย เช่น ศึกษาสภาพทั่วไปของสถานที่ ลักษณะทางกายภาพ ประวัติศาสตร์ บรรยากาศ และลักษณะเฉพาะของแหล่งเรียนรู้ อาทิ ระบบสุริยจักรวาลและดวงดาวต่าง ๆ เช่น เมื่อทัศนศึกษาที่อุทยานวิทยาศาสตร์ ภู ห้วยกอ นักเรียนมีวิธีการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ดังนี้ คือ การสังเกต การจดบันทึก การถ่ายภาพ การฟังการบรรยายจากวิทยากร การสอบถาม การถ่ายภาพ และการสัมผัสจากบรรยากาศจริง

1.8 นักเรียนมีการพัฒนาพฤติกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย เช่น

- นักเรียนมีพฤติกรรมการเรียนรู้ที่แตกต่างกันไป มีการแสวงหาข้อมูลความรู้หลากหลายรูปแบบในระหว่างการเดินทางท่องเที่ยวทัศนศึกษา ซึ่งเป็นการเรียนรู้โดยการสัมผัสสิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเอง อาทิ การจดบันทึกชื่อสถานีรถไฟระหว่างการเดินทางโดยรถไฟ หรือการพิสูจน์ว่าน้ำทะเลเค็มโดยการเอาลิ้นแตะ

- การเดินทางท่องเที่ยวทัศนศึกษา ทำให้นักเรียนมีการวางแผน และตัดสินใจเมื่อเผชิญสถานการณ์จริงที่แตกต่างกันไป รวมถึงการเกิดความคิดริเริ่มต่าง ๆ จากกิจกรรมที่เกิดขึ้นระหว่างการท่องเที่ยวทัศนศึกษา

นอกจากนักเรียนจะมีความสนใจที่แตกต่างกัน ซึ่งส่งผลต่อพฤติกรรมการเรียนรู้และการแสวงหาข้อมูลเป็นรายบุคคลแล้ว เมื่อเดินทางกับคนจำนวนมาก นักเรียนได้มีพฤติกรรมในการปรับตัวให้เข้ากับกลุ่ม และสถานการณ์ต่าง ๆ แตกต่างกันไป นอกจากนี้ นักเรียนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งถูกกำหนดโดยทีมวิทยากร และมีการกำหนดบทบาทการทำงานเป็นทีม และความตั้งใจ รวมถึงความรับผิดชอบในกิจกรรมต่าง ๆ ระหว่างการท่องเที่ยวทัศนศึกษา ซึ่งนอกจากขึ้นอยู่กับความสนใจแต่ละบุคคลแล้ว ยังมีความสัมพันธ์กับสภาพการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นด้วย

1.9 นักเรียนให้ความสำคัญกับแหล่งเรียนรู้ และวิธีการเรียนรู้ตามความสนใจ และประสบการณ์ คือ นักเรียนให้ความสนใจสิ่งต่าง ๆ ระหว่างการท่องเที่ยวทัศนศึกษาแตกต่างกัน ซึ่งจะเห็นได้อย่างชัดเจนจากการเลือกถ่ายภาพแหล่งเรียนรู้ และบรรยากาศการเรียนรู้ นักเรียนจะเลือกถ่ายเฉพาะที่เห็นว่าสำคัญ หรือมีความน่าสนใจ

1.10 นักเรียนมีความรู้เพิ่มขึ้นและสามารถถ่ายทอดความรู้ที่ได้จากการท่องเที่ยวทัศนศึกษาได้โดยการจัดนิทรรศการแสดงผลภาพ และความรู้ที่ได้เกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยว โดยแบ่งเป็นจังหวัดต่าง ๆ คือ อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา (เขาวัง) จังหวัดเพชรบุรี อ่าวมะนาว อุทยานวิทยาศาสตร์ ฅ หัวกอ และอุทยานแห่งชาติห้วยยาง จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ และจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งเป็นการแสดงผลจากกระบวนการเรียนรู้

2. การท่องเที่ยวทัศนศึกษา เป็นกระบวนการเรียนรู้ตามสภาพจริง สิ่งแวดล้อมจริง และประสบการณ์จริง โดยเน้นให้นักเรียนเกิดความคิดรวบยอดมากกว่าเรียนเนื้อหาวิชา เน้นกระบวนการเรียนรู้มากกว่าตัวความรู้ คือ

2.1 เป็นการเรียนรู้ที่ครูเปิดโอกาสให้นักเรียน ค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเองตามความสนใจและความพร้อมของนักเรียนทั้งก่อนการไปท่องเที่ยวทัศนศึกษา ระหว่างการท่องเที่ยวทัศนศึกษา และหลังการท่องเที่ยวทัศนศึกษา

2.2 เป็นการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และผู้เรียนมีส่วนร่วมตลอดระยะเวลาของการท่องเที่ยวทัศนศึกษา

2.3 เป็นการเรียนรู้ที่ผู้สอน เป็นผู้เอื้ออำนวยความสะดวกการเรียนรู้ และกระตุ้นให้นักเรียนเรียนรู้ด้วยตนเองและจากกลุ่มเพื่อน

2.4 เป็นการเรียนรู้ที่นักเรียนสร้างองค์ความรู้เชิงความคิด และสร้างสรรค์ความรู้ด้วยตนเอง

2.5 นักเรียนเรียนรู้อย่างมีความสุขและสมดุลระหว่างความจริง ความดี และความงาม ผ่านกระบวนการกลุ่มอย่างมีส่วนร่วม

2.6 นักเรียนมีการพัฒนาบุคลิกภาพส่วนตน รู้จักควบคุมอารมณ์ตนเอง เข้าใจตนเอง และผู้อื่น ตลอดจนสิ่งแวดล้อมมากขึ้น

2.7 นักเรียนเรียนรู้ทักษะทางสังคม และรู้จักสร้างสัมพันธภาพกับผู้อื่น ตลอดจนเรียนรู้ที่จะทำกิจกรรมร่วมกับหมู่คณะ

2.8 นักเรียนมีการเรียนรู้ กระบวนการคิดวิเคราะห์ คิดจำแนก คิดเชื่อมโยง คิดแก้ปัญหา คิดคาดการณ์ล่วงหน้า และคิดสร้างสรรค์

2.9 นักเรียนเรียนรู้ที่จะแสวงหาวิธีเรียนรู้อย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง มีประสบการณ์แห่งการเรียนรู้ มีเจตคติและค่านิยมที่ดีเกี่ยวกับการเรียนรู้จากการท่องเที่ยวทัศนศึกษา

การอภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยสามารถอภิปรายได้ดังนี้ คือ

กระบวนการเรียนรู้จากการท่องเที่ยวทัศนศึกษาของนักเรียน

จากการวิจัยที่พบว่า กระบวนการเรียนรู้จากการท่องเที่ยวทัศนศึกษาของนักเรียน เป็นไปอย่างต่อเนื่องและเป็นกระบวนการ เป็นผลของการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม และจากประสบการณ์จริง รวมถึงแนวทางการทำวิจัยที่เน้นการมีส่วนร่วมของนักเรียน โดยครูเปิดโอกาสให้นักเรียนค้นคว้าแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง และการประเมินตามสภาพจริง โดยผู้วิจัย และทีมอาจารย์โรงเรียนวัดศรีบัวบาน ตลอดจนนักเรียนกลุ่มเป้าหมายได้มีการอภิปราย และพูดคุยปรึกษาเพื่อหาข้อตกลง และความร่วมมือในการทำวิจัย ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลที่หลากหลาย เพื่อให้สามารถอธิบายกระบวนการเรียนรู้ในการท่องเที่ยวทัศนศึกษาทั้งกระบวนการ อาทิ สมุดบันทึกการเรียนรู้จากการท่องเที่ยวทัศนศึกษา ซึ่งสามารถอธิบายกระบวนการต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากมุมมอง ความคิด และความรู้สึกร่วมของกลุ่มประชากรได้ตลอดทั้งกระบวนการ

การกระตุ้นให้นักเรียนได้มีโอกาสอภิปราย และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเป็นส่วนหนึ่งซึ่งก่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง นอกจากนั้นการส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้โดยครู และกลุ่มเพื่อนก็มีความสำคัญอย่างมาก อาทิเช่น การตั้งคำถามของครู และการให้นักเรียน ทบทวนข้อสถานีรถไฟระหว่างการเดินทาง การชี้ชวนให้นักเรียนมีความสนใจในสถานที่ต่าง ๆ ซึ่งเดินทางผ่านเพื่อให้เชื่อมโยงไปสู่กระบวนการคิด ซึ่งแสดงให้เห็นว่าสิ่งเร้าก่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ และผลของการเรียนรู้ การเดินทางท่องเที่ยวทัศนศึกษา นอกจากเป็นการสัมผัสสิ่งเร้าต่าง ๆ โดยตรง หรือเป็นการรับสิ่งเร้าโดยสัมผัสผัสสะแล้ว การกระตุ้นให้เกิดความสนใจ หรือการเร้าให้เกิดความสนใจก็มีส่วนสำคัญที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ การสร้าง

กิจกรรมต่าง ๆ เพื่อที่จะเชื่อมโยงกระบวนการเรียนรู้ตั้งแต่ก่อน ระหว่าง และหลังการท่องเที่ยวทัศนศึกษาทำให้ผู้วิจัย และกลุ่มประชากรมีความชัดเจนเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้มากขึ้น โดยก่อนการท่องเที่ยวทัศนศึกษา ผู้วิจัยได้เข้าไปเก็บข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับโรงเรียน กิจกรรมการท่องเที่ยวทัศนศึกษาของโรงเรียนที่เกิดขึ้นภายในชุมชน รวมถึงการสนทนากลุ่ม และการสร้างความสัมพันธ์กับกลุ่มประชากร โดยการอาสาสมัครสอนภาษาอังกฤษเกี่ยวกับการท่องเที่ยวให้กับนักเรียน

ผู้วิจัยได้มีการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม โดยได้เดินทางร่วมไปกับนักเรียนกลุ่มเป้าหมาย และนักเรียนจากโรงเรียนอื่นอีก 3 โรงเรียน และได้ร่วมทุกกิจกรรมที่ทางคณะครูอาจารย์ได้จัดให้กับนักเรียน จากการสังเกตทั้งแบบมีส่วนร่วม การสอบถาม และการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ พบว่านักเรียนทุกคนซึ่งไม่เคยได้ไปเที่ยว และเล่นน้ำทะเลมาก่อน มีแรงจูงใจที่จะเรียนรู้จากการท่องเที่ยวทัศนศึกษาอย่างมาก หลายคนได้ตั้งเป้าหมายที่จะพิสูจน์ว่าน้ำทะเลเค็มหรือไม่ อย่างไร ซึ่งเมื่อได้เห็นทะเล สิ่งแรกที่หลายคนได้ทำ คือ การชิมน้ำทะเล ซึ่งการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นนี้เป็นการสัมผัสด้วยตัวเองที่มีความหมายมากกว่าคำอธิบายจากแหล่งอื่น คำตอบของคำถามเรื่องน้ำทะเลเค็ม สามารถอธิบายได้ถึงการเรียนรู้ของนักเรียนที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวทัศนศึกษาครั้งนี้ได้อย่างชัดเจน

การจัดนิทรรศการของนักเรียนหลังจากกลับจากการท่องเที่ยวทัศนศึกษา ได้แสดงถึงขั้นตอนในการเรียนรู้อีกขั้นหนึ่ง ซึ่งหลังจากที่นักเรียนกลับจากการท่องเที่ยวทัศนศึกษาแล้ว ได้มีการรวบรวมภาพถ่าย และข้อมูลต่าง ๆ เกี่ยวกับสถานที่ที่นักเรียนได้สัมผัส พบเห็น เพิ่มเติมในอันที่จะสามารถถ่ายทอดสิ่งที่ตนเองได้พบเห็น ไม่ว่าจะเป็สถานที่ หรือบรรยากาศให้แก่เพื่อนในโรงเรียน และชุมชน แม้ว่าจะกลับจากการท่องเที่ยวทัศนศึกษาแล้ว กระบวนการที่เกิดขึ้นเพื่อจะสื่อถึงความรู้ ข้อมูลที่ได้รับ และอารมณ์หรือความรู้สึกที่เกิดขึ้น ต่างก็เป็นกระบวนการในการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง

ความรู้เกี่ยวกับจังหวัดและสถานที่ท่องเที่ยว หลังการเดินทางท่องเที่ยวทัศนศึกษาของนักเรียน

จากการเปรียบเทียบความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวทัศนศึกษาจากแบบสอบถามแบบบรรยายก่อน และหลังการท่องเที่ยว ซึ่งนักเรียนมีความรู้เพิ่มมากขึ้น สามารถเขียนข้อมูลความรู้ได้เพิ่มมากขึ้น รวมถึงบรรยากาศเกี่ยวกับสถานที่ สิ่งที่จดจำจากความประทับใจ และได้พบเห็นจากท่องเที่ยวทัศนศึกษา ซึ่งนอกจากนักเรียนจะเขียนบรรยายความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับจังหวัดต่าง ๆ อาทิ สถานที่สำคัญ คำขวัญประจำจังหวัดแล้ว ยังสามารถบรรยายภาพบรรยากาศด้วยความรู้สึก และความคิดเห็นต่อสถานที่ต่าง ๆ ได้อย่างชัดเจน นอกจากนั้นความรู้บางเรื่อง

อาจไม่น่าสนใจถ้าอยู่ในหนังสือ แต่นักเรียนสามารถจดจำได้จากการที่ได้สัมผัส ได้สังเกตด้วยตนเอง เช่น ความรู้เกี่ยวกับปลวก หรือการกำเนิดของไลเคน นักเรียนสามารถเขียนบรรยายความรู้เหล่านี้ได้อย่างแม่นยำจากการที่ได้สัมผัสจากสิ่งแวดล้อมจริง หรือสภาพการณ์ที่ได้พบจากบรรยากาศที่นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการเรียนรู้ และความรู้ที่ได้รับเกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ นอกจากจะเป็นความจำระยะยาวที่อยู่ในความทรงจำของนักเรียนแล้ว ยังจะสามารถทำให้นักเรียนเชื่อมโยงความรู้ และความรู้สึกเข้าด้วยกัน ซึ่งก่อให้เกิดความเข้าใจและเกิดการเรียนรู้ อย่างแท้จริง

แหล่งท่องเที่ยวทัศนศึกษา และวิธีการเรียนรู้ของนักเรียน

ความสนใจในการเรียนรู้จากแหล่งท่องเที่ยวทัศนศึกษา ของนักเรียนแตกต่างกันไปตามลักษณะของบุคคล และประสบการณ์เดิม ซึ่งความสนใจเหล่านั้นจะเป็นแรงจูงใจให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ และการแสวงหาข้อมูลที่แตกต่างกันในแต่ละสถานที่ท่องเที่ยวทัศนศึกษา นักเรียนที่มีความสนใจเกี่ยวกับอุทยานแห่งชาติห้วยยาง จะให้ความสนใจเป็นพิเศษ ในระหว่างที่วิทยากรซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ประจำอุทยานแห่งชาติห้วยยางบรรยาย และชี้ให้ดูกระบวนการทางธรรมชาติต่าง ๆ อาทิ ปลวกที่อยู่อาศัยในจอมปลวก การย่อยสลายของไม้ หรือความรู้เกี่ยวกับรากไม้ ซึ่งเป็นสิ่งที่นักเรียนต่างพบเห็นได้ทั่วไปในพื้นที่ของตนเอง แต่การได้สัมผัสกับบรรยากาศเฉพาะ และมีผู้ชำนาญการเป็นผู้เล่าโดยมีองค์ประกอบของเสียงแมลงในป่า สิ่งต่าง ๆ นี้ได้ก่อให้เกิดแรงจูงใจที่จะเรียนรู้มากขึ้น ซึ่งนักเรียนมีวิธีการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ต่างกันไป นักเรียนบางคนอาจใช้การสังเกต และสอบถามจากเพื่อน ในขณะที่บางคนเมื่อหาคำตอบด้วยตนเองไม่ได้จึงได้มีการซักถามจากวิทยากรเพิ่มเติม แหล่งความรู้บางเรื่องจำเป็นต้องไปสัมผัสด้วยตัวเองเท่านั้นถึงจะเข้าใจ เช่น การเปรียบเทียบน้ำหนักบนดวงจันทร์ และบนโลกโดยนักเรียนต้องชั่งน้ำหนักของตนเอง แล้วมีสูตรคำนวณเปรียบเทียบ การสังเกต การจดบันทึก และการถ่ายภาพ เป็นวิธีการที่นักเรียนเลือกใช้ในการหาข้อมูลและความรู้ต่าง ๆ เพื่อนำมาบันทึกในแบบบันทึกการท่องเที่ยว ซึ่งวิธีการเรียนรู้ทั้งหมดนั้นขึ้นอยู่กับเขาตนเองไปสัมผัส และซึมซับจากประสบการณ์จริง

พฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียนในการท่องเที่ยวทัศนศึกษา

พฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียนที่เกิดขึ้น เป็นผลจากกระบวนการในการจัดการท่องเที่ยวทัศนศึกษา โดยนักเรียนได้มีส่วนร่วมตั้งแต่เริ่มต้น และมีครูอาจารย์เป็นผู้ให้การสนับสนุนส่งเสริมกระบวนการกลุ่มจะเป็นบรรยากาศที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ นับตั้งแต่การวางแผน การเตรียมสิ่งของที่จำเป็น หรือการสร้างข้อตกลง ซึ่งจะทำให้ให้นักเรียนสามารถเข้าใจ เกิดทัศนคติที่ดีและยอมรับการจัดการของกลุ่มได้ การเดินทางท่องเที่ยวทัศนศึกษา ทำให้นักเรียนมีการ

วางแผนการต่าง ๆ นับตั้งแต่เริ่มการเดินทาง เนื่องจากเป็นการเดินทางที่มีคนจำนวนมาก จึงต้องมีการเตรียมการต่าง ๆ ให้ครอบคลุมโดยทั้งคณะครูและนักเรียน อาทิ การรอบขบวนรถไฟซึ่งต้องรอให้ใกล้จุดจอดของผู้ที่ได้จองไว้ให้มากที่สุดเพื่อควบคุมเวลา หรือ การกำหนดบทบาทในการดูแลโดยนักเรียนเองซึ่งนักเรียนรุ่นพี่ มีหน้าที่รับผิดชอบนักเรียนรุ่นน้อง ซึ่งบางครั้งต้องเรียนรู้ที่จะตัดสินใจเมื่อเผชิญสถานการณ์บางอย่าง อาทิเช่น เมื่อนักเรียนคนหนึ่งถูกลิงกัด ได้มีการแจ้งครูและปฐมพยาบาลก่อนนำไปรักษาที่โรงพยาบาล

การเดินทางกับคนจำนวนมาก ทำให้นักเรียนได้เรียนรู้ที่จะปรับตัวให้เข้ากับกลุ่ม และสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น นอกจากนี้กิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งจัดขึ้นโดยที่มหาวิทยาลัยมีส่วนส่งเสริมให้เกิดพฤติกรรมในการเรียนรู้ มีการกำหนดบทบาทการทำงานเป็นทีม และรับผิดชอบในกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความสำเร็จระหว่างการทำงานที่เกี่ยวกับศศึกษา

จากกิจกรรมการถ่ายภาพเป็นส่วนหนึ่งของการประเมินผลกระบวนการเรียนรู้ของนักเรียนที่เกิดขึ้นระหว่างการทำงานที่เกี่ยวกับศศึกษา เป็นการประเมินตามสภาพจริงที่สามารถอธิบายความสนใจ มุมมอง และสภาพของการท่องเที่ยวที่ศศึกษาได้ โดยการอธิบายด้วยภาพ การให้นักเรียนได้มีโอกาสสื่อสิ่งที่ตนเองได้สัมผัสพบเห็น จะทำให้ได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริงได้ดียิ่งขึ้น ในขณะที่เดียวกันการถ่ายภาพนับเป็นกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมอีกแบบหนึ่ง ซึ่งเมื่อนักเรียนต้องถ่ายภาพด้วยตนเอง โดยมีการตั้งโจทย์จากผู้วิจัยให้ถ่ายภาพที่นักเรียนมีความสนใจหรือเห็นว่าสำคัญ คำถามเหล่านี้จะเป็นสิ่งกระตุ้นให้นักเรียนได้คิด และพิจารณาจากสถานที่ท่องเที่ยวที่ศศึกษา และใช้ภาพถ่ายตอบคำถามซึ่งสามารถแบ่งประเภทภาพถ่ายได้เป็นภาพของสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญ และภาพบรรยากาศของการท่องเที่ยว ทั้งนี้จะเห็นได้ว่าผลจากประสบการณ์การเรียนรู้ ในการท่องเที่ยวที่ศศึกษาจะประกอบด้วยสองส่วน คือ ความรู้ และความรู้สึก หรือทัศนคติ การถ่ายภาพจะเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ที่ดีหากมีการตั้งคำถามและอธิบายความหมายของภาพ นอกจากที่ภาพถ่ายจะบอกความสนใจ หรือระบุสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้แล้ว ยังเป็นสื่อที่นำเสนอในการถ่ายทอดประสบการณ์แก่ผู้อื่นได้ โดยอาศัยการบอกเล่าจากการสัมผัสบรรยากาศที่เกิดขึ้นจริงในกระบวนการเรียนรู้แบบประสบการณ์

การถ่ายทอดการเรียนรู้จากการท่องเที่ยวที่ศศึกษา

การถ่ายทอดประสบการณ์ความรู้จากการท่องเที่ยวที่ศศึกษา โดยการจัดนิทรรศการ แสดงภาพถ่าย และความรู้ที่ได้เกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยว เป็นกระบวนการที่ได้มีการวางแผนตั้งแต่ก่อนเริ่มเดินทางโดยคณะครูโรงเรียนวัดศรีบัวบาน และผู้วิจัย ทำให้เกิดกระบวนการเรียนรู้แบบต่อเนื่องกัน คือ นักเรียนได้มีการเตรียมข้อมูลและหาข้อมูลเพิ่มเติม รวมถึงภาพถ่าย ซึ่งการจัดแสดงผลงานประสบการณ์ หรือนิทรรศการ เป็นการแสดงผลการเรียนรู้ที่เกิดจากความรู้ ความคิด

และความรู้สึกของนักเรียนที่มีต่อสถานที่ท่องเที่ยวที่ทัศนศึกษาต่าง ๆ ซึ่งนักเรียนได้แบ่งเป็นจังหวัดต่าง ๆ คือ อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา (เขาวิ้ง) จังหวัดเพชรบุรี อ่าวมะนาว อุทยานวิทยาศาสตร์ ณ หัวก้อ และอุทยานแห่งชาติห้วยขาแข้ง จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ และจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ล้วนแต่เป็นสถานที่สำคัญที่นักเรียนประทับใจ โดยนักเรียนได้ดำเนินการเองทั้งหมด ทั้งการหาข้อมูลและการจัดนิทรรศการเพื่อเผยแพร่แก่เพื่อนนักเรียนและชุมชน โดยนักเรียนได้เพิ่มเติมข้อมูล ในส่วนของแผนที่ประจำจังหวัด คำขวัญ สินค้าที่สำคัญ ขนมที่มีชื่อประจำแต่ละจังหวัด และภาพถ่ายหมู่ ณ สถานที่สำคัญ ๆ แม้แต่การเลือกภาพจากภาพทั้งหมดที่ได้ถ่ายไว้ก็เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นโดยผ่านการคิด และตัดสินใจของกลุ่มเป้าหมาย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. ทั้งภาครัฐและเอกชน อันได้แก่ ครู โรงเรียน ผู้ปกครอง รัฐบาล การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ขนส่งมวลชน ตลอดจนสถานที่ท่องเที่ยวที่ให้ความรู้ต่าง ๆ และที่พัก ควรจะให้ความสนใจ ส่งเสริม สนับสนุนการท่องเที่ยวทัศนศึกษาของเยาวชนในด้านต่าง ๆ ให้มากขึ้น และทั่วถึงทั้งประเทศ ได้แก่ จัดโครงการท่องเที่ยวทัศนศึกษาต่าง ๆ ที่เหมาะสมกับวัยและระดับการศึกษาของนักเรียน ทั้งนี้รัฐบาลและเอกชน ควรร่วมมือกันวางแผนจัดระบบอย่างชัดเจนในการสนับสนุน และอำนวยความสะดวกในเรื่องความปลอดภัย การทำประกันภัยอุบัติเหตุ จัดที่พัก และค่าเดินทางราคาประหยัดแก่เยาวชน นอกจากนี้การจัดหาเงินทุนสนับสนุนแก่นักเรียนที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ก็เป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง

2. ในการจัดกิจกรรมท่องเที่ยวทัศนศึกษาแต่ละครั้ง นอกเหนือจากการตั้งเป้าหมาย และเนื้อหาสาระการเรียนรู้ของนักเรียน ควรคำนึงถึงความเหมาะสมของจำนวนนักเรียนที่เข้าร่วมแต่ละกิจกรรมเป็นสำคัญ และควรจัดให้มีครูอาจารย์ผู้ดูแลนักเรียนระหว่างการท่องเที่ยวทัศนศึกษาอย่างเหมาะสมตามจำนวน และระดับอายุของนักเรียนเพื่อความปลอดภัย เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้แก่นักเรียนได้อย่างเต็มที่ นอกจากนี้แล้วยังต้องคำนึงถึงสถานที่ท่องเที่ยว และแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ว่าสามารถรองรับนักเรียนได้จำนวนเท่าใดในแต่ละครั้ง

3. ในการท่องเที่ยวทัศนศึกษาควรมีการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ของนักเรียนอย่างต่อเนื่อง และให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการเรียนรู้ โดยการใช้เครื่องมือต่าง ๆ เพื่อให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ และแสวงหาข้อมูลความรู้ หรือประเมินพฤติกรรมการเรียนรู้ของตนเองในระหว่างการท่องเที่ยวทัศนศึกษา อาทิ เช่น คู่มือการท่องเที่ยวทัศนศึกษา หรือ แบบบันทึกต่าง ๆ ซึ่งสถานศึกษาสามารถส่งเสริมให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวทัศนศึกษาได้

โดยการเลือกสถานที่ท่องเที่ยวทัศนศึกษา หรือการสร้างข้อตกลงต่าง ๆ เป็นแนวทางในการปฏิบัติ

4. การจัดการท่องเที่ยวทัศนศึกษา ควรมีการวางแผนการเดินทาง ขั้นตอนต่าง ๆ ให้ชัดเจนและรัดกุม รวมถึงการประสานงานทั้งในเรื่องที่พัก ความปลอดภัยในการการเดินทาง อาทิ การติดต่อขอความอนุเคราะห์ตำรวจทางหลวงนำขบวนรถ หากเดินทางโดยรถประจำทาง หรือ การเตรียมพร้อมกรณีเกิดอุบัติเหตุ หรือมีการเจ็บป่วยเกิดขึ้น

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาวิจัยการเดินทางท่องเที่ยวทัศนศึกษาที่หลากหลายมากขึ้น ซึ่งอาจเป็นโครงการวิจัยร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ที่มีวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน หรือการท่องเที่ยวทัศนศึกษาต่างประเทศ เพื่อเป็นข้อมูลเสริมให้เห็นถึงความสำคัญของการเรียนรู้จากการท่องเที่ยวทัศนศึกษา หรือให้เกิดการเชื่อมโยงการเรียนรู้ที่ได้จากการท่องเที่ยวทัศนศึกษาในหลากหลายรูปแบบ
2. ควรบูรณาการเรื่องของการท่องเที่ยวทัศนศึกษาเข้าไปในรายวิชาต่าง ๆ ในการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้นักเรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้จากการสัมผัสจากประสบการณ์จริง
3. ควรมีการศึกษาวิจัยในกลุ่มเป้าหมาย หรือกลุ่มตัวอย่างในการเดินทางท่องเที่ยวทัศนศึกษาที่หลากหลายระดับและกลุ่ม เพื่อเปรียบเทียบและเชื่อมโยงกระบวนการเรียนรู้ของแต่ละกลุ่ม